

ФИЛОЛОГИЯ

УДК: 81.374:811.111(575.2)(04)

DOI 10.58649/1694-8033-2023-3(115)-29-32

Байчукеева Л.С.¹, Райымбаева С.Б.²

ККИнун Кытай тили жана адабияты ББП,

ККИнун Кытай тили жана адабияты ББП

Байчукеева Л.С., Райымбаева С.Б.

ККИ ОП Китайского языка и литературы,

ККИ ОП Китайского языка и литературы

Baychukееva L.S., Raimbaeva S.B.

СЦИ ОП of Chinese Language and Literature,

СЦИ ОП of Chinese Language and Literature

ORCID:0009-0006-5531-9651, SPIN-код: 9879-5699¹,

ORCID:0009-0003-0456-4161, SPIN-код: 9518-8690²

АНГЛИС ТИЛИ САБАГЫНДА CLIL-ТЕХНОЛОГИЯСЫН КОЛДОНУУ ПРИМЕНЕНИЕ CLIL-ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА APPLICATION OF CLIL-TECHNOLOGY IN ENGLISH LESSONS

Аннотация: Бул макалада англис тили сабактарында CLIL технологиясын колдонуу талкууланат. Мугалимдер студенттерге жаңы англис тилинин лексикасын жана грамматикасын жакшыраак түшүнүүгө жана эстеп калууга жардам берүү үчүн бул ыкманы колдоно алышат. Алар окуп жаткан темага байланыштуу англис тилиндеги материалдарды колдоно алышат. Англис тили сабагында CLIL технологиясын колдонуу окуучуларга жаңы билимди жакшыраак түшүнүүгө жана эстеп калууга, ошондой эле алардын тил көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет. CLIL методологиясынын негизги артыкчылыктарынын бири студенттердин когнитивдик жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет. CLIL – бул студенттерге тил көндүмдөрүн өркүндөтүп гана тим болбостон, ар кандай предметтерди тереңирээк түшүнүүгө жардам берген окутуунун эффективдүү жолу.

Аннотация: В данной статье рассматривается применение CLIL-технологии на уроках английского языка. Преподаватели могут использовать эту методику, чтобы помочь обучающимся лучше понимать и запоминать новую лексику и грамматику английского языка. Они могут использовать материалы на английском языке, связанные с темой, которую они изучают. Применение CLIL-технологии на уроках английского языка может помочь студентам лучше понимать и запоминать новые знания, а также развивать свои языковые навыки. Одним из главных преимуществ методики CLIL является то, что она помогает студентам развивать свои когнитивные навыки. Методика CLIL является эффективным способом обучения, который помогает студентам не только улучшить свои языковые навыки, но и получить более глубокое понимание различных предметов.

Annotation: This article discusses the use of CLIL technology in English lessons. Teachers can use this technique to help learners better understand and memorize new English vocabulary and grammar. They can use materials in English related to the topic they are studying. The use of CLIL technology in English lessons can help students better understand and memorize new knowledge, as

well as develop their language skills. This article discusses the use of CLIL technology in English lessons. Teachers can use this technique to help learners better understand and memorize new English vocabulary and grammar. They can use materials in English related to the topic they are studying. The use of CLIL technology in English lessons can help students better understand and memorize new knowledge, as well as develop their language skills.

Негизги сөздөр: CLIL технологиялары, тил көндүмдөрү, компетенттүүлүк, когнитивдик көндүмдөр, интеграция, коммуникация.

Ключевые слова: CLIL-технологии, языковые навыки, компетенция, когнитивные навыки, интеграция, коммуникация.

Keywords: CLIL-technologies, language skills, competence, cognitive skills, integration, communication.

CLIL технологиясы (Content and Language Integrated Learning же предметтик-тилдик интеграцияланган окутуу) – предметтерди изилдөө менен тил үйрөнүүнү айкалыштырган окутуу методологиясы. Студенттер предметтерди англис тилинде тапшырышат, бул аларга тилди жана предметтик жөндөмдөрдү өнүктүрүүгө жардам берет. CLIL дүйнө жүзүндөгү мектептерде жана университеттерде тарых, биология, математика жана башкалар сыяктуу ар кандай предметтерди окутуу үчүн колдонулат. Бул ыкма окуучуларга предметти тереңирээк түшүнүүгө жана ошол эле учурда тил көндүмдөрүн өнүктүрүүгө шарт түзөт.

CLIL технологиясы чет (англис) тилин үйрөтүүдөгү эң кызыктуу жана акыркы мезгилде кеңири тараган ыкмалардын бири. CLIL технологиясы термин катары 1994-жылы Дэвид Маршалл тарабынан формулировкаланган, чындыгында бул ыкма байыркы замандан бери колдонулуп келген жана учурда көптөгөн мугалимдер бул ыкма өзүнүн расмий аталышын алган деп шектенбей эле колдонушат.

Жыл сайын CLIL дүйнө жүзү боюнча барган сайын көбүрөөк мектептер жана университеттер тарабынан популярдуу болуп жатат жана буга анын башка методдорго караганда артыкчылыктары, ошондой эле заманбап билим берүү шарттарында мындай мамилеге болгон суроо-талап көмөктөшүүдө.

Англис тили сабагында CLIL технологиясын колдонуу окуучулардын тил көндүмдөрүн гана өркүндөтпөстөн, когнитивдик жөндөмдөрүн да өнүктүрүүгө шарт түзөт. Студенттер маалыматтын ар кандай түрлөрү менен иштөө, аны талдоо, жыйынтык чыгаруу жана чечим кабыл алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушат.

Бул алардын критикалык ой жүгүртүүсүн, көйгөйлөрдү чечүү жана пландаштыруу жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет. Ошондой эле студенттердин социалдык көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет. CLIL сабактарындагы топтук иш аларга кызматташууга үйрөнүүгө мүмкүндүк берет. Макулдашыңыз жана көйгөйлөрдү чогуу чечиңиз. Бул көндүмдөр аларга мектепте гана эмес, жашоодо да пайдалуу болот. Англис тили сабактарында CLIL технологиясын колдонуу студенттерге чет элдик салттарды жана маданиятты жакшыраак түшүнүүгө жардам берет. Предметтик-тилдик интеграцияланган окутуу мамилесинин негизги принциптери эки негизги түшүнүккө – “тил” жана “интеграцияга” негизделген.

CLIL шарттуу түрдө катуу CLIL жана жумшак CLIL болуп экиге бөлүнөт. Hard CLIL L2 студенттери үчүн каалаган предметти англис тилинде окутса болот дегенди билдирет. Мындай сабактарда студенттер географияны, адабиятты, биологияны, физиканы, атүгүл

спортту чет тили аркылуу изилдешет. Англис тили мугалимдери жумшак CLILди колдонушат, алардын милдети тескерисинче: башка предметтердеги темаларды жана материалдарды колдонуу менен чет тилин үйрөнүү.

Англис тили сабагын окутууда CLIL технологиясын колдонуу абдан ийгиликтүү болушу мүмкүн, анткени методология бир эле учурда англис тилин ар кандай деңгээлдеги студенттерге Башталгычтан (A1-2) баштап Advanced (C1-C2) чейин материалды үйрөтүүгө мүмкүндүк берет. Бир эле теманын ичинде да студенттер өз деңгээлиндеги лексиканы жана грамматиканы колдонуу менен предметти үйрөнүшөт, бирок материалды түшүнүү сапаты начар болбойт.

CLIL принциптери төмөнкүлөрдү камтыйт:

1. Тил менен мазмундун интеграциясы: тил башка предметтин окуу программасын үйрөнүү каражаты катары колдонулат;
2. Сынчыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүү: маалыматты талдоо жана баалоо жөндөмдүүлүгү;
3. Окуучулардын активдүү катышуусу: суроо берүү, өз оюн билдирүү жана маселелерди чечүү;
4. Окутуунун ар түрдүү ыкмалары: топтук иш, долбоордук иш, талкуу ж.б.
5. Маданий айырмачылыктар жана окуучулардын тил чөйрөсүнүн өзгөчөлүктөрү
6. Жетишкендиктерди баалоо;
7. CLIL ыкмасын колдонуу менен ийгиликтүү окутуу үчүн мугалимдердин кесиптик деңгээлин жогорулатуу.

CLIL ыкмасы портативдик жана ийкемдүүлүк сыяктуу эки маанилүү сапатка ээ, аны дээрлик бардык класстарда колдонууга болот. CLIL жаш муунга тилдерди натыйжалуу үйрөнүүгө жана критикалык жана ийкемдүү ой жүгүртүүнү өнүктүрүүгө мүмкүндүк берүү жагынан заманбап коомдун бардык талаптарына жооп берет, глобалдык диалогго активдүү катышууга мүмкүндүк берет.

CLIL методу функционалдык тилде колдонулган грамматикалык структуралар боюнча билимди колдонот, бирок ал конкреттүү лексика темалары боюнча билимди текшербейт, мындан тышкары, CLIL окуучуларга сабак учурунда тил жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө мүмкүнчүлүк берип, сөз байлыгын жана грамматикасын өздөштүрүү мүмкүнчүлүгүн берет. Бирок бул ыкманы колдонуу менен окуу иш-аракеттеринин максаты тилдин грамматикалык түзүлүшүн эмес, предметтин мазмунун түшүнүү болуп саналат. CLIL изилдөөсү көрсөткөндөй, мугалимдердин көбү грамматикадан сабак бербейт, анткени мазмун менен тил бириктирилген.

Методологиянын бул моделин колдонуунун артыкчылыктары:

Студент тилдик материалдын чоң көлөмүн өздөштүрөт, бул табигый тил чөйрөсүнө толук чөмүлдүрүүнү билдирет;

Ар кандай темалардын үстүндө иштөө конкреттүү терминдерди, белгилүү тилдик конструкцияларды үйрөнүүгө мүмкүндүк берет, бул студенттин лексикасын предметтик терминология менен толуктоого жардам берет жана аны андан ары үйрөнүүгө жана алган билимдерин жана көндүмдөрүн колдонууга даярдайт;

Тилди интеграциялоо ыкмасы материалды стандарттуу берүүдөн алыстап, кененирээк билим алууга мүмкүндүк берет, бул келечектеги кесиптик жана күнүмдүк баарлашуу үчүн пайдалуу болору шексиз.

Студенттер өздөрүнүн лингвистикалык жөндөмдүүлүктөрүн гана эмес, жашоонун түрдүү чөйрөлөрүндөгү билимдерин да көрсөтүүгө мүмкүнчүлүк алышат: медицина, искусство, бизнес жана башкалар;

Методологиянын бул моделин колдонуунун кемчиликтери:

Чет тил мугалиминин тигил же бул предмет боюнча жетиштүү билиминин жоктугу жана предметтик мугалимдин тилин жетишсиз билүүсү.

Кээ бир англис тилинин окуу китептеринин жеткилең эместиги жана билим берүү программасы боюнча окуу сабактарынын жетишсиздиги.

Окуучулардын чет тилин билүү деңгээлинин ар кандай деңгээли, бул академиялык жүктөмдүн көбөйүшүнө жана ошого жараша бир катар психологиялык жана психосоматикалык көйгөйлөргө алып келиши мүмкүн.

Окуучулардын жекече жөндөмдүүлүктөрүн эске алуу жана тынымсыз чыгармачылык изденүүчүлүктө болуу менен окуу материалын берүүнүн ар кандай формаларын жана ыкмаларын колдонуу жана окуу ишин уюштуруу.

CLIL ыкмасын колдонуу студенттерге чет тилде баарлашуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет, бул алардын келечектеги карьерасы үчүн пайдалуу болот. Алар ар түрдүү өлкөлөрдөн жана маданий тектеги адамдар менен эркин баарлаша алышат, бул маданияттар аралык бизнесе жана саясатта маанилүү болушу мүмкүн.

Инновациялык технологияларды колдонуу менен баарлашуунун ар кандай формаларын киргизүү, студенттердин чыгармачылык жана илимий потенциалын кеңейтүү заманбап коомдо өзүн ишке ашырууга жөндөмдүү тилдик инсандын калыптанышын камсыз кылууда.

Ошентип, CLIL ыкмасы окуучуларга тилди гана үйрөнбөстөн, жашоодо пайдалуу боло турган башка көндүмдөрдү да өнүктүрүүгө жардам берген окутуунун натыйжалуу ыкмасы болуп саналат.

Колдонулган адабияттар:

1. Barreiro C. Essential Natural Science // Santillana Educación, 2008. - 168 p.
2. Bentley K. The TKT: Course CLIL Module. Cambridge University Press, 2010. - 128 p.
3. Bloom B.S., Engelhart M.D., Furst E.J., Hill W.H., Krathwohl DR. Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals; Handbook I: Cognitive Domain. NY: Longmans, 1984. - 208 p.
4. Coyle D., Hood Ph., Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press, 2010. - 184 p.
5. Mehisto P., Marsh D., Frigols M.J. Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education. Macmillan Education, 2008. - URL: <http://hdl.handle.net/11162/64524>.